

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Prof. dr hab. Eleonora Zielińska

**Konfiskata dochodów z przestępstwa
w świetle Konwencji Antykorupcyjnej ONZ z 2003 r.
a przepisy polskiego prawa
dotyczące przepadku przedmiotów
lub korzyści z przestępstwa**

Warszawa 2004

W dniu 21 listopada 2003 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Konwencję Antykorupcyjną¹ (dalej: Konwencja). Konwencja stanowi ważny krok na drodze do bardziej sprawnego i skutecznego zwalczania korupcji. Uszczegóławia ona i rozwija inne konwencje w sprawie korupcji. Z konwencji prawno-karnych Polska ratyfikowała w szczególności Konwencję o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa² Konwencję prawno-karną o korupcji³, Konwencję OECD o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w międzynarodowych transakcjach handlowych⁴.

Znaczenie Konwencji ONZ w zestawieniu z innymi instrumentami prawa międzynarodowego w tym zakresie polega w szczególności na tym, że zobowiązuje ona państwa - strony do zwrotu dochodów uzyskanych w drodze przestępstw korupcyjnych, również w sytuacji, gdy zostały one umieszczone np. na znajdujących się na ich terytorium rachunkach bankowych. Jak to stwierdził Sekretarz Generalny ONZ Kofi Annan dzięki temu skorumpowani funkcjonariusze publiczni, będą mieli w przyszłości mniej możliwości aby ukryć nielegalne dochody⁵.

Konwencja zobowiązuje państwa - sygnatariuszy do kryminalizacji - w przewidziany w niej sposób - zarówno sprzedajności funkcjonariuszy publicznych, jak i przekupstwa takiego funkcjonariusza (art. 15). Przy czym w przypadku przekupstwa, karalność musi obejmować także zagranicznych funkcjonariuszy publicznych i funkcjonariuszy organizacji międzynarodowych. Natomiast w odniesieniu do sprzedajności funkcjonariuszy zagranicznych, kryminalizacja jest tylko sugerowana, w tym sensie, że Konwencja zobowiązuje tylko państwa - strony do rozważenia celowości jej wprowadzenia (art. 16). Ponadto w Konwencji przewidziano obowiązek kryminalizacji innych czynów umyślnych, ściśle związanych z korupcją, takich jak: wyłudzenie i przywłaszczenie mienia publicznego przez funkcjonariusza publicznego

¹ Konwencja została przyjęta na 58 posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Tekst Konwencji w języku angielskim na stronach internetowych www.un.org.int

² Ratyfikacja 24.05.2000, Dz.U. 2000 Nr 53, poz. 634.

³ Dz.U. 2002 Nr 126, poz. 1066.

⁴ Dz.U. 2001 Nr 23, poz. 264.

⁵ Cyt. za sprawozdaniem prasowym z 50./51 obrad Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

(art. 17), pranie pieniędzy (art. 23), wywieranie bezprawnych nacisków na sąd lub świadków (art. 25). Do czynów, których kryminalizacja jest fakultatywna Konwencja zalicza: płatną protekcję (handel wpływami - art. 28), nadużycie władzy (art. 19), bezpodstawne wzbogacenie się funkcjonariusza publicznego (art. 20), łapownictwo w sektorze prywatnym (art. 21), przywłaszczenie mienia w sektorze prywatnym (art. 22) oraz paserstwo. Wymienione wyżej przepisy Konwencji były już przedmiotem analiz⁶. Z tego względu w dalszym ciągu rozważań skoncentruję się na kwestiach związanych z przypadkiem dochodów.

Przepisy kodeksu karnego 1997 r. dotyczące środka karnego w postaci przypadku przedmiotów (art. 44 i 45 k.k.) ulegały na przestrzeni ostatnich lat kilkakrotnym zmianom, asumpt do których stanowiła nie tylko negatywna ocena ich skuteczności, lecz również potrzeba dostosowania ich treści do ratyfikowanych przez Polskę konwencji międzynarodowych. Przyjęcie nowej Konwencji ONZ stawia na porządku dziennym pytanie, czy obowiązujące przepisy dotyczące przypadku korzyści z przestępstwa odpowiadają jej wymogom.

Przepisy dotyczące konfiskaty dochodów zostały zawarte w art. 31 Konwencji dotyczącej zamrażania, zajęcia i konfiskaty dochodów, przy czym wszystkie w/w terminy zostały zdefiniowane dla potrzeb Konwencji w jej art. 1.

Definicje różnią się w niektórych punktach od definicji zawartych w innych, wcześniejszych dokumentach międzynarodowych dotyczących korupcji, zwłaszcza Rady Europy, dlatego też warto je przedstawić. W świetle art. 1 Konwencji mienie (*property*) to: aktywa (*assets*) każdego rodzaju, czy to stanowiące rzeczy o charakterze materialnym (*corporeal*) czy też niematerialnym (*incorporeal*), jak również mienie ruchome (*movable*), nieruchome (*immovable*) czy niesamoistne, tzn. trwale związane z inną rzeczą też (*intangible*), a także tytuły prawne lub dokumenty potwierdzające tytuł lub interes prawny w odniesieniu do tych aktywów (*legal documents or instruments evidencing title to or interest in such assets*) (art. 1 lit. d). Pod pojęciem pożytków/dochodów z przestępstwa (*proceeds of crime*), Konwencja rozumie każde mienie (*property*) bezpośrednio lub pośrednio pochodzące z przestępstwa lub osiągnięte w drodze popełnienia przestępstwa (art. 1 lit. e).

⁶ Por. C. Nowak: Nowe instrumenty prawa międzynarodowego w walce z korupcją a prawo polskie. Państwo i Prawo 2003 Nr 2, s. 84 i n.

Zamrażanie (*freezing*) lub zajęcie (*seizure*) dochodów, w świetle Konwencji, oznacza czasowy zakaz transferu, przeformatowania/ konwertowania (*conversion*), dysponowania lub przekazywania (*movement*) mienia albo czasowe wzięcie w zabezpieczenie lub pod kontrolę mienia na podstawie nakazu sądowego lub nakazu innego właściwego organu (art. 1 lit. f). Pod pojęciem konfiskaty (*confiscation*), które obejmuje pojęcie przepadku (*forfeiture*), tam, gdzie ma ono zastosowanie, rozumie się pozbawienie na zawsze mienia na podstawie orzeczenia sądu lub innego właściwego organu (art. 1 lit. g).

Obowiązki państw sygnatariuszy Konwencji związane z realizacją konfiskaty dochodów z przestępstwa zostały określone w jej art. 31. Konwencja zobowiązuje państwa - strony do tego by w krajowym systemie prawa przewidziały, w możliwie najszerszym zakresie środki niezbędne dla konfiskaty dochodów z przestępstw (*proceeds of crime*) objętych uregulowaniem konwencji lub mienia (*property*), którego wartość jest równoważna wartości tych dochodów, a ponadto mienia (*property*), wyposażenia (*equipment*) lub narzędzi (*instrumentalities*) użytych lub przeznaczonych do użycia przy popełnieniu tych przestępstw (art. 31 § 1).

Państwa - strony zobowiązane są ponadto do podjęcia niezbędnych środków umożliwiających identyfikację, znalezienie, zmrożenie i zajęcie w celu konfiskaty każdego wymienionego wyżej dochodu lub mienia, a także administrowanie zamrożonym lub zajęтым mieniem (art. 31 § 2 i 3). Jeżeli dochody zostaną przerobione/przetworzone (*transformed*) lub przeformatowane/skonwertowane (*converted*) w całości lub w części w inne mienie, to w tej nowej formie podlegać będą zamrożeniu, zajęciu lub konfiskacie (art. 31 § 4). Podkreśla się równocześnie, że w przypadku gdy dochody z przestępstw, których dotyczy niniejsza Konwencja zostały trwale związane (*intermingled*) z mieniem pochodzącym z legalnych źródeł, mienie zabezpieczone będzie mogło być przedmiotem konfiskaty tylko do ustalonej wartości dochodów z przestępstwa (art. 31 § 5).

Konfiskacie oraz w/w środkom mającym na celu jej umożliwienie, podlegać będzie także zysk (*income*) i inne korzyści (*benefits*) pochodzące z dochodów/pożytków z przestępstwa lub mienia, w które te dochody z przestępstwa zostały przetworzone/przerobione (*transformed*) lub przeformatowane (*converted*), lub z którymi zostały na trwale związane (art. 31 § 5). Każde państwo będące

sygnatariuszem Konwencji zobowiąże się ponadto w ramach uregulowanej w art. 55 Konwencji współpracy międzynarodowej przy konfiskacie dochodów do udostępnienia lub zajęcia, na żądanie sądów lub innych właściwych organów, dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych. Konwencja wyraźnie przy tym stanowi, że tajemnica bankowa nie może być przeszkodą do podjęcia takich czynności (art. 31 pkt 7).

Poza powyższymi przepisami Konwencji, które mają dla jej sygnatariuszy charakter obligatoryjny, przewiduje się kilka dalszych obowiązków o charakterze fakultatywnym. I tak państwa strony powinny rozważyć, wprowadzenie do krajowego porządku prawnego możliwości żądania by sprawca wykazał, że podejrzanе mienie podlegające konfiskacie pochodzi z legalnego źródła. Zastrzega się, przy tym, że wymóg ten może być spełniony przez Państwa - strony Konwencji w takim zakresie, w jakim pozostaje on w zgodzie z podstawowymi zasadami systemu prawa wewnętrznego oraz istotą procedur sądowych lub innych (art. 31 pkt 8) oraz nie pozostaje w kolizji z prawami, będących w dobrej wierze, osób trzecich (art. 31 pkt 9).

Wymogom zawartym w omawianym przepisie Konwencji towarzyszy ponadto generalne zastrzeżenie, że wszelkie przewidziane w nim środki powinny stać się przedmiotem wyraźnych regulacji krajowych i być zgodnie z nimi przez Państwo - stronę wykonywane (art. 31 pkt 10).

Niezależnie od w/w przepisów dotyczących rozumienia przychodów i zakresu mienia podlegającego zajęciu lub konfiskacie omawiana Konwencja zawiera cały rozdział V poświęcony odzyskiwaniu mienia (*asset recovery*). W rozdziale tym, podkreśla się już na wstępie, że zwrot mienia, zgodnie z jego przepisami, stanowi podstawową zasadę omawianej Konwencji i że państwa jej sygnatariusze są w tym zakresie zobowiązane zapewnić sobie wzajemnie najwyższy stopień współpracy i pomocy (art. 51). W przepisie art. 52 poświęconym zapobieganiu i wykrywaniu transferowania dochodów z przestępstwa do innych krajów zobowiązuje się państwa - strony Konwencji zgodnie z przepisami służącymi zapobieganiu prania dochodów (art. 14 Konwencji) do: podjęcia koniecznych środków umożliwiających: żądanie od instytucji finansowych identyfikacji klientów, którzy deponują na rachunkach bankowych wysokie kwoty pieniężne, sprawdzanie rachunków bankowych osób,

które pełniły lub nadal pełnią wysokie funkcje publiczne, jak również członków ich rodzin i innych bliskich osób. Zastrzega się równocześnie, że działania te mają służyć wykrywaniu podejrzanych transakcji w celu zawiadamiania odpowiednich władz i nie powinny być regulowane w sposób uniemożliwiający instytucjom finansowym prowadzenie interesów z działającymi legalnie klientami (art. 52 pkt 1). W celu ułatwienia stosowania przewidzianych wyżej środków Konwencja zobowiązuje każde państwo członkowskie do wprowadzenia, w zgodzie z prawem krajowym, środków przeciwko praniu pieniędzy sugerowanych przez różne organizacje międzynarodowe. Środki te mogą polegać w szczególności na: sporządzaniu wykazów kategorii osób fizycznych i prawnych, których rachunki w instytucjach finansowych, podlegających jurysdykcji danego państwa, powinny podlegać szczególnemu trybowi monitorowania, sporządzaniu wykazu typów rachunków i transakcji, na które należy zwracać szczególną uwagę, oraz odpowiednich procedur otwierania rachunków, ich prowadzenia i przechowywania dokumentacji, ułatwiających takie monitorowanie (art. 52 pkt 2, lit. a). Obowiązek ten obejmuje też, w miarę potrzeby, notyfikację instytucji finansowych pozostających w ramach jurysdykcji danego państwa członkowskiego - z własnej inicjatywy lub na żądanie innego państwa - o danych identyfikacyjnego określonej osoby fizycznej lub prawnej wobec której rachunków powinno dodatkowo być przewidziane takie monitorowanie (art. 52 pkt 2 lit. b). Sygnatariusze Konwencji zobowiązują się ponadto do zastosowania środków obligujących instytucje finansowe do przechowywania dokumentacji bankowej wskazanych wyżej osób przez określonych czas. Dokumentacja ta powinna uwzględniać co najmniej dane pozwalające na identyfikację klienta, i gdy to możliwe również beneficjanta transakcji.

Państwa powinny również uniemożliwiać tworzenie banków wirtualnych, niepowiązanych formalnie z żadną grupą finansową spełniającą wymogi odpowiednich regulacji prawnych, a także rozważyć zakazanie instytucjom finansowym nawiązywania relacji handlowych z zagranicznymi bankami, które umożliwiają takim bankom wirtualnym wykorzystywanie własnych rachunków (art. 52 pkt. 4).

Każde państwo powinno ponadto rozważyć celowość wprowadzenia systemu deklarowania dochodów przez publicznych funkcjonariuszy oraz odpowiednich sankcji za niedopełnienie tego obowiązku. Powinno nadto stworzyć możliwość

udostępniania oświadczenie o posiadanych dochodach właściwym władzom innego państwa dla potrzeb prowadzonego postępowania o zwrot dochodów z przestępstw przewidzianych w niniejszej Konwencji, dla celów dowodowych lub dla rozpatrywania roszczeń osób trzecich (art. 52 pkt. 5). Obowiązek ten powinien obejmować również podjęcie niezbędnych środków obligujących funkcjonariusza publicznego do informowania właściwego organu o każdym swoim dostępie do konta finansowego w innym państwie, jak również zobowiązujących go do przechowywania dokumentacji dotyczącej tego rachunku (art. 52 § 2 pkt. 6).

Przepis art. 53 Konwencji nakłada na jej sygnatariuszy szereg obowiązków umożliwiających bezpośrednio odzyskiwanie mienia. W szczególności państwo - strona Konwencji zobowiązane jest do umożliwienia poszkodowanemu państwu występowanie przed własnymi sądami z pozwem cywilnym o ustalenie tytułu własności lub z pozwem o wydanie mienia, którego to państwo zostało pozbawione w wyniku przestępstwa (art. 53 lit. a). Należy też stworzyć możliwości prawne nałożenia na osoby, które popełniły przestępstwo konwencyjne obowiązku naprawienia lub wynagrodzenia szkody (*to pay compensation or damages*) na rzecz poszkodowanego państwa (art. 53 lit. b). Państwa - strony Konwencji powinny również dopuścić możliwość uzyskania przez inne państwo w orzeczeniu o konfiskacie potwierdzenia, że ma ono tytuł własności do mienia pochodzącego z popełnionego przestępstwa określonego w niniejszej Konwencji (art. 53 lit. c).

Przepis artykuł 54 zajmuje się regulacją mechanizmów odzyskiwania mienia poprzez międzynarodową współpracę w zakresie konfiskat.

W przepisie tym, w szczególności, Konwencja zobowiązuje państwa sygnatariuszy do wykonywania przez ich właściwe organy, orzeczeń sądów innego państwa, w przedmiocie konfiskaty dochodów i mienia pochodzących z przestępstwa (art. 54 § 1 lit. a). Na państwach - stronach Konwencji spoczywać też będzie obowiązek stworzenia ram prawnych do tego by ich sądy lub inne organy mające jurysdykcję, mogły orzec konfiskatę dochodów również obcego pochodzenia, przy okazji rozpatrywania spraw w przedmiocie prania pieniędzy lub innego przestępstwa konwencyjnego (art. 54 § 1 lit. b).

Państwom sygnatariuszom poddano również pod rozagę wprowadzenie możliwości orzeczenia konfiskaty dochodów, w tych sprawach, w których nie doszło do wydania wyroku skazującego przez sąd karny z powodu śmierci osoby podejrzanej, jej ucieczki albo nieobecności wywołanej inną przyczyną (art. 54 § 1 lit. c).

W ramach wzajemnej pomocy prawnej przewidzianej w § 1 art. 54 Państwa - sygnatariusze Konwencji powinny dopuszczać możliwość zamrożenia lub zajęcia mienia przez własne organy, nie tylko na podstawie postanowienia nakazującego zamrożenie lub zajęcie, wydanego przez sąd lub inny właściwy organ obcego państwa, ale nawet bez takiego postanowienia, jeżeli w ocenie państwa realizującego wniosek, w każdym z wymienionych przypadków istnieją rozsądne podstawy (*reasonable basis*) do podjęcia takiego działania oraz uzasadnione przypuszczenie, że mienie to będzie ostatecznie przedmiotem konfiskaty o której mowa w § 1 lit. a tego przepisu (art. 54 § 2 lit. a i b). Do rozważenia państw - stron Konwencji pozostawia się ponadto wykorzystanie regulacji dotyczących wykonywania obcego nakazu aresztowania, postanowienia o przedstawieniu zarzutów lub aktu oskarżenia o przestępstwo związane z uzyskaniem takiego dochodu, dla stworzenia podstaw prawnych dla zabezpieczenia mienia w celu jego późniejszej konfiskaty.

Międzynarodowej współpracy w celu konfiskaty poświęcony jest art. 55 Konwencji. W świetle tego przepisu każde państwo, będące sygnatariuszem Konwencji, które otrzyma wniosek od innego państwa mającego jurysdykcję w zakresie orzekania konfiskaty znajdujących się na jego terytorium mienia lub dochodów, pochodzących z przestępstwa konwencyjnego, zobowiązuje się albo do wystąpienia do swych właściwych organów z wnioskiem o wydanie orzeczenia o konfiskacie oraz do późniejszego jego wykonania (art. 55 § 1 pkt. a), albo do przekazania temu organowi orzeczenia o konfiskacie znajdującego się na jego terytorium mienia, wydanego przez sąd państwa wnioskującego (art. 55 § 1 pkt. b), w celu jego wykonania. Ponadto, każde państwo - strona Konwencji na wniosek innego państwa - podejmie wszelkie środki niezbędne do identyfikacji, wykrycia, zamrożenia lub zajęcia mienia, dochodów, wyposażenia lub narzędzi przestępstwa w rozumieniu art. 31 § 1 Konwencji w celu umożliwienia wykonania orzeczenia o konfiskacie

wydanego przez państwo wnioskujące lub państwo, do którego wniosek o pomoc został skierowany (art. 55 § 2). Przepis ten przewiduje też, iż do wzajemnej pomocy prawnej w zakresie konfiskaty dochodów stosuje się *mutatis mutandis* przepisy art. 46 §15, a także dokładnie określa co powinny zawierać wnioski o pomoc prawną w tym zakresie (art. 55 § 3 lit. a)⁷. W przypadku, gdy konfiskata ma nastąpić na podstawie orzeczenia sądu innego państwa do wniosku dołącza się kopię tego orzeczenia z potwierdzeniem jego prawomocności, opis faktyczny oraz informację co do zakresu w jakim wnioskuje się konfiskatę oraz ewentualnie dowód, że orzeczenie w przedmiocie konfiskaty zostało odpowiednio notyfikowane osobom trzecim, będącym w dobrej wierze (art. 55 § 3 lit. b).

W przepisie tym przewiduje się ponadto, że realizacja wniosku odbywa się na podstawie prawa krajowego państwa sygnatariusza Konwencji oraz dwustronnych i wielostronnych umów lub porozumień wiążących państwo wnioskujące z państwem, do którego skierowano wniosek⁸.

Fakt jednak, że przepisy innych umów pozwalają państwu na niewykonania wniosków innych państw dotyczących współpracy w zakresie konfiskaty mienia i dochodów z przestępstwa, nie zwalnia państwa strony Konwencji od ich wykonania. W świetle art. 55 § 6 Konwencji nawet w przypadku, gdy z którejś z dotychczasowych umów międzynarodowych wynika warunkowy charakter takiej współpracy, przepisy niniejszej Konwencji stanowią konieczną i wystarczającą bazę traktatową dla tej współpracy. Konwencja przewiduje możliwość odmowy lub zawieszenia realizacji wniosku o współpracę w bardzo wąskim zakresie. A mianowicie, tylko wtedy, gdy państwo do którego skierowany jest wniosek nie otrzyma terminowo wystarczających dowodów uzasadniających realizację wniosku o przepadek albo gdy mienie jest minimalnej wartości (art. 55 § 7). Zawsze jednak podjęcie decyzji o odmowie powinno poprzedzać stworzenie możliwości państwu wnioskującemu do przedstawienia dodatkowych racji przemawiających za realizacją wniosku (art. 55 § 8). Zastrzega się równocześnie, że przepisy tego artykułu

⁷ Na przykład opis mienia podlegającego konfiskacie, jego wartość, i o ile to możliwe wskazanie miejsca, w którym się znajduje to mienie i inne dane faktyczne konieczne dla uzyskania orzeczenia lub klauzuli wykonalności konfiskaty.

⁸ Kopie (lub opis) wszystkich obowiązujących w tym zakresie krajowych i międzynarodowych regulacji prawnych powinny być dostarczone Sekretarzowi Generalnemu ONZ, który to organ należy ponadto informować o każdej zmianie ich treści (art. 55 § 4 i 5).

Konwencji nie powinny być interpretowane jako naruszające prawa będących w dobrej wierze osób trzecich (art. 55 § 9). W świetle przepisów art. 56 państwa - strony Konwencji mogą prowadzić specjalną, ściślejszą współpracę z innymi państwami, polegającą w szczególności na wymienianiu, nawet bez formalnego wniosku, takich informacji na temat pożytków z przestępstwa, które umożliwią lub ułatwią wszczynanie lub prowadzenie postępowań przygotowawczych lub sądowych, a także uproszą państwom występowanie z wnioskiem o pomoc prawną.

W przepisie art. 57 uregulowana została kwestia zwrotu (*return*) (włączając w to zwrot właścicielowi prawnemu) i rozporządzenia (*disposal*) mieniem, skonfiskowanym na podstawie przepisów z art. 31 i 55 Konwencji.

Generalnie przyjmuje się, że państwa sygnatariusze Konwencji mają obowiązek stworzyć ramy prawne dla zwrotu skonfiskowanego mienia do państwa, które wystąpi z takim wnioskiem, biorąc pod uwagę prawa osób trzecich *bone vide*.

Obowiązujące w tym zakresie zasady szczegółowe uzależnione są jednak od rodzaju przestępstwa, z którego pochodzi dochód.

I tak w sytuacji, gdy dochód pochodzi z przestępstwa wyłudzenia i przewłaszczenia mienia publicznego albo wiąże się z praniem dochodu z takiego przestępstwa (art. 17 i 24 Konwencji), państwa sygnatariusze Konwencji realizujące wniosek o pomoc prawną w trybie art. 55 Konwencji na podstawie prawomocnego orzeczenia wydanego w państwie wnioskującym, (który to warunek może być zawieszony przez państwo wykonujące wniosek), będą miały obowiązek zwrócić skonfiskowane mienie, w zakresie objętym wnioskiem, zgodnie z przepisami Konwencji i prawem krajowym (art. 57 § 3 lit. a).

W przypadku innych przestępstw, Państwo wykonujące wniosek zwróci takie dochody, na podstawie prawomocnego orzeczenia wydanego w państwie wnioskującym (który to warunek może być przez państwo wykonujące zawieszony), jeśli państwo wnioskujące, w rozsądny sposób wykaże, swoje wcześniejsze prawa własności do skonfiskowanego mienia lub gdy państwo wykonujące wniosek uzna szkody państwa występującego z wnioskiem za podstawę zwrotu skonfiskowanego mienia (art. 57 § 3 lit. b). We wszystkich pozostałych przypadkach, podejmując decyzję co do zwrotu

skonfiskowanego mienia, państwo - strona Konwencji powinno dając priorytet zwrotowi skonfiskowanego mienia państwu wnioskującemu, wziąć też pod uwagę możliwość zwrotu tego mienia ostatniemu prawnemu właścicielowi lub potrzebę wynagrodzenia szkody osobom pokrzywdzonym przestępstwem. Gdy zachodzi taka potrzeba, państwo wykonujące wniosek może potrącić - w rozsądnych rozmiarach - z wartości skonfiskowanego i podlegającego zwrotowi mienia koszty związane z podjętymi w tym celu procedurami dochodzeniowymi i sądowymi, chyba, że państwa ustalą inaczej (art. 57 § 4).

Państwa takie mogą również brać pod uwagę potrzebę zawierania specjalnych porozumień lub wzajemnie akceptowanych uzgodnień (arrangements) co do ostatecznego rozporządzenia skonfiskowanym mieniem i jego zwrotu (art. 57 §5).

Konwencja, w postanowieniach końcowych tego działu podkreśla silnie obowiązek współpracy państw sygnatariuszy mającej na celu zapobieganie i zwalczanie transferowania dochodów z przestępstw. Ponadto poddaje pod rozagę państw sygnatariuszy utworzenie specjalnego organu wywiadu finansowego, upoważnionego do zbierania, analizowania i przekazywania właściwym organom informacji o podejrzanych transakcjach (art. 58). Zachęca się ponadto państwa strony - Konwencji do zawierania innych bilateralnych i multilateralnych umów lub porozumień mających na celu zwiększanie skuteczności współpracy międzynarodowej w realizacji zadań określonych w tym rozdziale Konwencji (art. 59).

2. Podejmując próbę oceny stopnia zgodności naszego prawa z przepisami niniejszej Konwencji podkreślić na wstępie należy, że **kodeks karny** z 1997 r. nie zna kary konfiskaty mienia, niemniej należy przyjąć, że przepisy dotyczące środka karnego w postaci „przepadku”, o którym mowa w art. 38 pkt. 4 oraz w art. 44 i 45 k.k. pełnią podobną funkcję, jak w innych krajach kara konfiskaty. Zresztą sama Konwencja podkreśla, że gdy mowa o konfiskacie należy pod tym pojęciem ewentualnie rozumieć również „przepadek” (*forfeiture*) (por. art. 1). W polskiej literaturze przedmiotu zwraca się też uwagę, że przepadek korzyści pośrednio pochodzących z przestępstwa, najbardziej przypomina znaną polskiemu ustawodawstwu do 1990 r. karę dodatkową konfiskaty mienia. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, gdy chodzi o pochodzącą z przestępstwa korzyść majątkową znacznej

wartości. ze względu na obowiązujące wówczas domniemania⁹. Porównanie to nie wydaje się być do końca trafne, gdyż w praktyce sądów polskich pod rządami k.k. z 1969 r. kara konfiskaty oznaczała przepadek mienia w razie skazania sprawcy za określone przestępstwa bez potrzeby wykazywania jakiegokolwiek związku pomiędzy posiadanym i objętym konfiskatą mieniem a przestępstwem. Jeżeli więc w ogóle można było wówczas mówić o domniemaniu, to raczej w potocznym tego słowa znaczeniu, nie dopuszczającym możliwości jego obalenia.

Zakres „dochodów” podlegających przepadkowi w świetle k.k. w dużym stopniu pokrywa się z pojęciem dochodów oraz mienia pochodzącymi z przestępstwa, aczkolwiek polskie uregulowanie, co do sposobu i stopnia szczególności istotnie różni się od uregulowania konwencyjnego.

Przepisy art. 44 oraz art. 45 w obecnym brzmieniu¹⁰ mówią o: podlegających przepadkowi przedmiotach lub ewentualnie ich równowartości (art. 44), albo o korzyści majątkowej osiągniętej z przestępstwa, nie podlegającej przepadkowi przedmiotów lub równowartości tej korzyści (art. 45).

W pierwszej grupie obiektów podlegających przepadkowi wyróżnia się:

- 1) przedmioty pochodzące bezpośrednio z przestępstwa (art. 44 § 1),
- 2) przedmioty, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa (§ 2),
- 3) równowartość przedmiotów (§ 4), o których mowa w § 1 i 2,
- 4) przedmioty, w przypadku których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przesyłanie, przenoszenie lub przewóz jest zakazane (§ 6).

Należy dodać, że kodeks nie definiuje tego co należy uważać za „przedmiot” pochodzący bezpośrednio z przestępstwa albo służący lub przeznaczony do popełnienia przestępstwa.

⁹ L. Gardocki: Prawo karne. 9 wydanie. C.H. Beck Warszawa 2003 s. 169. Domniemanie, że mienie, które sprawca objął we władanie lub do którego nabył jakikolwiek tytuł w chwili czynu lub po jego dokonaniu, stanowi korzyść majątkową uzyskaną, co najmniej pośrednio z przestępstwa, a także domniemanie, że mienie przeniesione przez sprawcę na osoby trzecie stanowi korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa.

¹⁰ Tzn. w brzmieniu ustalonym ustawą Dz.U. z 2003 Nr 111, poz. 1061.

Przez „korzyść majątkową” osiągniętą z przestępstwa w świetle art. 45 rozumie się zarówno korzyść osiągniętą bezpośrednio jak i pośrednio. Ponadto art. 115 § 4 k.k. stanowi, że korzyścią majątkową jest korzyść zarówno dla siebie jak i kogo innego. W doktrynie oraz orzecznictwie korzyść majątkowa interpretowana jest szeroko jako każdy przyrost majątku tzn. zwiększenie jego aktywów lub zmniejszenie pasywów¹¹. Korzyść może przybrać więc postać przedmiotu, mienia nie będącego przedmiotem jak i każdą inną. Należy w związku z tym uznać, że pojęcie przedmiotu i korzyści z przestępstwa, biorąc pod uwagę fakt, że przypadkowi może również podlegać ich równowartość, jest rozumiane równie szeroko jak dochód lub mienie pochodzące z przestępstwa w rozumieniu Konwencji.

Niemniej jednak brak bardziej szczegółowych uregulowań może powodować trudności z ustaleniem, co powinno w konkretnym przypadku podlegać przypadkowi. W sytuacji sprzedaży za zaniżoną cenę nieruchomości, stanowiącej formę łapówki. Czy korzyścią jest sama nieruchomość lub jej wartość, czy tylko różnica między zapłaconą za nią ceną, a ceną rynkową. Czy za ewentualny zysk/dochód (*income*), o którym mowa w art. 31 § 6 Konwencji, można uznać dochody z najmu kupionej w ten sposób nieruchomości? Czy należałoby za zysk w rozumieniu tego przepisu przyjąć również procenty od pieniędzy zaoszczędzonych na kupnie, gdyby właściciel nieruchomości je posiadał i zdeponował w banku? Aczkolwiek kwestia ta nie doczekała się ostatecznego wyjaśnienia, doktryna wydaje się skłaniać do przyjęcia poglądu, że w świetle obowiązujących przepisów, wysokość orzekałego przypadku korzyści osiągniętej pośrednio musi ograniczać się do wysokości korzyści, którą sprawca osiągnął bezpośrednio w wyniku popełnienia przestępstwa¹².

Natomiast w drodze interpretacji przepisu art. 44 k.k., można przyjąć że przypadkowi może podlegać również sam przedmiot, w przypadku gdy został on przerobiony lub przeformatowany, a nie tylko ewentualnie równowartość pierwowzoru. Niemniej jednak, zakładając, że przepisy w tej materii powinny być precyzyjne, lepiej by było, gdyby ustawa rozstrzygnęła tę kwestię wprost. Uwaga ta

¹¹ Podawano przykłady, że korzyść może być przyjęta w formie pieniędzy, подарunku, zawarcia umowy kupna po niższej cenie lub udzielenia pożyczki niższej oprocentowanej niż to przyjęte na rynku, przyjęcia wynagrodzenia nie odpowiadającego nakładowi pracy. Por. m.in. A.Zoll (w:) Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117-277. red. A. Zoll. Zakamycze 1999, s. 753.

¹² Por. B. Zygmunt, Konfiskata mienia a przypadek korzyści majątkowych. Prokuratura i Prawo 2001 Nr 11 s. 30.

odnosi się też do sytuacji, gdy podlegające przepadkowi mienie zostało trwale połączone z mieniem z legalnego źródła. Przepis art. 44 § 7 ogranicza się do stwierdzenia przepadku udziału wtedy, gdy mienie podlegające przepadkowi pozostaje we współwłasności, co w pewnym zakresie może pokrywać się z sytuacją o której mowa w art. 31 § 5 Konwencji. Nie wyjaśnia jej jednak wyraźnie do końca, bo przecież mienie trwale złączone może w całości należeć do sprawcy, niemniej częściowo tylko pochodzić z przestępstwa.

Warto też wspomnieć, że dla wypełnienia znamion przestępstw przewidzianych w art. 228 i 229 k.k. wystarczające jest aby sprawca osiągnął korzyść osobistą. W związku z tym nasuwa się pytanie, czy przepadkowi powinna podlegać korzyść majątkowa wynikająca z korzyści osobistej osiągniętej przez sprawcę, której bezpośrednim beneficjentem nie jest on sam, lecz inna osoba z nim związana. Na przykład sprawca otrzymał łapówkę w formie tytułu honorowego, który umożliwiał poprzez związane z tym tytułem wpływy, o których sprawca wiedział, na załatwienie dobrze płatnej posady dla swojej kochanki. Wydaje się, że w takim przypadku można by mówić, że sprawca uzyskał zarówno korzyść osobistą dla siebie (bo tytuł ten nie daje się wprost przeliczyć na pieniądze) jak i majątkową dla innej osoby (przy użyciu wpływów związanych z tytułem), która to ostatnia korzyść w myśl przepisu art. 115 § 4 k.k. powinna podlegać przepadkowi.

Ten i inne problemy jak już wspomniano mogłyby być w niektórych przypadkach rozwiązane w drodze wykładni polskiego prawa w sposób zgodny z szerokim rozumieniem przez Konwencję „dochodów z przestępstwa”. Niemniej *de lege ferenda* można mieć wątpliwości, czy nawet po ratyfikacji Konwencji, zakładając że jej przepisy mogą być stosowane bezpośrednio, powinno to mieć miejsce. W związku z faktem, że poruszamy się na gruncie prawa karnego celowe wydaje się rozważenie uszczegółowienia odpowiednich norm kodeksowych.

Również porównanie rozumienia przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia przestępstwa w polskim k.k. z uregulowaniem konwencyjnym w tym zakresie, nasuwa wątpliwości co do pełnego pokrywania się zakresu tych pojęć. W Konwencji mówi się w tym kontekście o „wyposażeniu i narzędziach użytych lub przeznaczonych do popełnienia przestępstwa”. Nie ma wprawdzie wątpliwości, że

pojęcie przedmiotów jest na tyle szerokie, że obejmuje pojęcie „narzędzia”, nie każdy jednak element wyposażenia może być uznany za przedmiot.

Niektóre polskie uregulowania k.k. dotyczące przepadku korzyści idą dalej niż standard minimalny przewidziany w Konwencji. Dotyczy to zwłaszcza wspomnianego już wyżej przeniesienia ciężaru dowodu, który w świetle Konwencji ma charakter fakultatywny. To znaczy, że Konwencja pozostawia ustawodawcy krajowemu wybór, czy przyjąć to rozwiązanie, czy też poprzestać na regulacjach dotychczasowych.

Zobowiązania konwencyjne dotyczące zakresu kryminalizacji przestępstw, z których może pochodzić korzyść podlegająca przepadkowi pokrywają się z zakresem kryminalizacji przyjętym w k.k., co m.in. stało się wskutek przyjęcia przez Polskę już wcześniej międzynarodowych standardów antykorupcyjnych.

Przepisy dotyczące sprzedajności i przekupstwa osób pełniących funkcje publiczne w państwie obcym lub organizacji międzynarodowej zostały wprowadzone do k.k. w 2000 r. w ramach implementacji prawa europejskiego oraz konwencji OECD (art. 228 § 6 i art. 229 § 5 k.k.).

W polskim kodeksie karnym brak jest jednak wyodrębnionych, specyficznych przepisów, które penalizowałyby korupcję związaną z wyłudzeniami i przywłaszczeniami funduszy publicznych w rozumieniu art. 17-23 Konwencji. Czyny takie podlegają karze na podstawie przepisów dotyczących korupcji (czynnej lub biernej¹³) lub przepisów dot. przestępstw przeciwko mieniu, przeciwko prawidłowości obrotu gospodarczego, a także przestępstw „urzędniczych”, których podmiotem w świetle art. 115 § 19 k.k. może być także podmiot zagraniczny¹⁴. Wobec takich osób może być orzeczony przepadek korzyści z przestępstwa, przepisy bowiem art. 44 i 45 k.k. mają zastosowanie w przypadku wszystkich typów przestępstw.

¹³ Por. B. Kunicka-Michalska: Wyłudzenia i korupcja w administracji publicznej w Polsce (w:) Fraude y corrupcion en la administracion publica. Salamnca 2002, s. 52. H. Pracki podaje tu przykład z praktyki sądowej, kiedy sprawca wysoki funkcjonariusz MON przyjął korzyść majątkową w łącznej kwocie 65 000 zł jako rzekome wynagrodzenia za konsultacje ekonomiczno-prawne, których w rzeczywistości nie udzielił. Dla ukrycia tej transakcji wprowadzono pośredników. Środki te pochodziły w istocie z środków publicznych i stanowiły ich wyłudzenie. H. Pracki: Związek między wyłudzeniem środków publicznych a korupcją. (w:) Fraude y corrupcion en la administracion publica. Salamnca 2002, s. 150.

¹⁴ § 19 dodany ustawą z 13 czerwca 2003, Dz.U. 2003 Nr 111, poz. 1061.

Kodeks postępowania karnego poza przepisami dotyczącymi przeszukania oraz zatrzymania rzeczy podlegających przepadkowi (rozdział 25 k.p.k.) zawiera kilka przepisów dotyczących realizacji wniosków o wydanie przedmiotów uzyskanych w wyniku przestępstwa w obrocie międzynarodowym.

W świetle art. 585 pkt. 3 k.p.k. w drodze pomocy prawnej mogą być dokonywane niezbędne czynności postępowania karnego polegające m.in. na przeszukiwaniu pomieszczeń, zajęciu przedmiotów i wydawaniu przedmiotów za granicę. Odmowa dokonania w/w czynności jest dopuszczalna w przypadku gdyby żądana czynności byłaby sprzeczna z zasadami porządku prawnego RP albo naruszałaby jej suwerenność (art. 588 ust. 2). Do czynności procesowych dokonywanych na wniosek sądu lub prokuratora państwa obcego stosuje się ustawy polskie. Należy jednak uczynić zadość życzeniom tych organów, aby zastosować szczególny tryb postępowania lub szczególną formę, jeżeli nie jest to sprzeczne z zasadami porządku prawnego RP (§ 4).

W świetle art. 593 sądu lub prokuratorzy zgłaszają za pośrednictwem MS wnioski o wydanie z terytorium państwa obcego przedmiotów uzyskanych przez sprawcę w wyniku przestępstwa. W art. 601 k.p.k. zastrzega się, że w razie takiego wydanie przekazane przez państwo obce przedmioty uzyskane w wyniku przestępstwa zwraca się jeżeli przy ich wydaniu zastrzeżono zwrot.

Przepis art. 607 k.p.k. przewiduje, że w razie wydania przedmiotów na wniosek państw obcych, do rozstrzygania wniosków państwa obcego dotyczących wydania przedmiotów uzyskanych w wyniku przestępstwa, jest właściwy prokurator lub sąd w zależności od tego, do czyjego rozporządzenia przedmioty te zostały zdeponowane.

Należy równocześnie podkreślić, iż dostosowując nasze prawo do wymogów Konwencji RE o praniu dochodów ustawą z dnia 4.02.2002 r.¹⁵ znowelizowano art. 609 k.p.k. rozszerzając możliwość wykonania w Polsce orzeczeń obcych sądów skazujących na inne niż kara pozbawienia wolności środki karne (art. 609 § 2 k.p.k.). Między innymi chodzi tu wykonania prawomocnych orzeczeń dotyczących przepadku mienia, które może mieć zastosowanie w odniesieniu do osób mających w Polsce majątek.

¹⁵ Dz.U. 2000 Nr 93, poz. 1027.

W świetle art. 610 k.p.k. w razie prawomocnego orzeczenia przepadku przez sąd polski wobec osoby posiadającej mienie za granicą upoważniono sąd właściwy do wykonania środka do wystąpienia za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem do właściwego organu państwa, na terytorium, którego osoba posiada mienie o wykonanie orzeczenia (§ 4 art. 610).

Podobnie w razie otrzymania wniosku państwa obcego o przejęcie do wykonania wydanego przez sąd polski prawomocnego orzeczenia przepadku wobec osoby posiadającej mienie w tym państwie, Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego sądu o wydanie postanowienia w przedmiocie dopuszczalności przekazania orzeczenia do wykonania za granicą (§ 5 art. 610 k.p.k.).

W przepisie art. 611 d przewidziano, że jeżeli w toku postępowania zajdą okoliczności uzasadniające wydanie orzeczenia o zabezpieczeniu majątkowym, w uwagi na grożący przepadek przedmiotów albo mienia stanowiącego korzyść majątkową osiągniętą z popełnienia przestępstwa, a przedmioty lub składniki tego mienia znajdują się na terytorium państwa obcego, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może wystąpić za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości do właściwego organu tego państwa o zabezpieczenie przedmiotów lub mienia zagrożonych przepadkiem. Podobnie jeżeli organ obcego państwa zwróci się o wykonanie prawomocnego orzeczenia o zabezpieczenie mienia, gdy mienie podlegające zabezpieczeniu znajduje się na terytorium RP, właściwy do wykonania orzeczenia jest sąd rejonowy lub prokurator, w okręgu którego znajduje się mienie (art. 611 d).

Jak z przedstawionych przepisów wynika, kwestia wzajemnej pomocy, oraz uznawania zagranicznych orzeczeń dotyczących przepadku przedmiotów lub korzyści została uregulowana w wielu przepisach k.p.k., i obecny stan prawny - w konfrontacji z wymogami zawartymi w art. 55 Konwencji - wydaje się być w dużym stopniu zadowalający.

Niemniej należałoby rozważyć enumeratywne wyliczenie - zgodnie z przepisem art. 55 ust. § 3 lit 7 Konwencji - tych wyjątkowych przypadków, w których odmowa współpracy w tym zakresie może mieć miejsce. Poprzestanie bowiem na ogólnych zasadach zawartych w k.p.k. nie jest w tym przypadku wystarczające.

Pewne wątpliwości nasuwają się także w związku z możliwością uznania roszczeń innego państwa co do własności mienia/korzyści podlegających przepadkowi, a ponadto co do możliwości odzyskiwania przez inne państwo mienia, którego przepadek na rzecz Skarbu Państwa RP został już orzeczony.

W sytuacji, gdy jeszcze nie doszło do orzeczenia przepadku, zgodnie z treścią art. 44 § 7 oraz art. 45 § 1 k.k. sąd karny jeżeli uzna roszczenia innego państwa za zasadne powinien potraktować przedmioty lub korzyści podlegające przepadkowi za przedmioty należące do osoby trzeciej i zamiast przepadku nakazać ich zwrot skarbowi obcego państwa.

Sytuacja może skomplikować się w dwóch przypadkach. Po pierwsze, gdy problem własności obcego państwa budzi wątpliwości sądu karnego, wobec zaistnienia których sąd ten nie zdecyduje się na orzeczenie zwrotu. Po drugie, w tych przypadkach, gdy sąd taki skorzysta z przewidzianej w ustawie możliwości orzeczenia przepadku przedmiotu należącego do osoby trzeciej (art. 44 § 7). W obu sytuacjach objęte przepadkiem przedmioty przeszłyby, z chwilą uprawomocnienia się wyroku, na własność Skarbu Państwa Polskiego. Wprawdzie z pozoru mogłoby się wydawać, że skarb innego państwa może - jak każdy inny podmiot zagraniczny - dochodzić swych roszczeń przed sądem cywilnym w oddzielnym postępowaniu. Niemniej jednak powstaje wątpliwość, czy taki spór, będący w istocie sporem między państwami, podlegałby jurysdykcji sądów powszechnych. Problem ten wymaga rozstrzygnięcia.

Ostatnia kwestia wymagająca omówienia dotyczy możliwości odzyskiwania korzyści pochodzących z przestępstwa w sytuacji umorzenia postępowania karnego wskutek śmierci oskarżonego, jego ucieczki itp. (art. 54 § 1 lit. c.). Wydaje się, że odzyskanie takiej korzyści, co do zasady, jest możliwe.

Podstawę prawną stanowi tu przepis art. 100 k.k., w myśl którego „... w razie stwierdzenia, że zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego, sąd może orzec przepadek wymieniony w art. 39 pkt. 4”. Wątpliwości co do tego, czy za okoliczność wyłączającą ukaranie można uznać także śmieć pokrzywdzonego pozytywnie rozstrzygnął Sąd Najwyższy w orzeczeniu z

13.III.1984 r.¹⁶. Warto dodać, że świetle art. 294 k.p.k. zabezpieczenie mienia podlegającego przepadkowi dokonane w trybie art. 291 k.p.k. upada m.in. jeśli nie zostanie prawomocnie orzeczony przepadek, a w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia nie zostanie wytoczone powództwo cywilne. A *contrario* z tego przepisu można wnioskować, że w sytuacji gdy przed upływem 3 miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu, powództwo w sprawie zwrotu przedmiotu lub korzyści z przestępstwa zostanie wszczęte, zabezpieczenie majątkowe jest utrzymane. Takie zabezpieczenie z pewnością ułatwi odzyskania utraconego wskutek przestępstwa mienia.

Pozytywnie wypada ogólna ocena stanu dostosowania przepisów polskiego prawa zawartych w innych ustawach niż k.k. i k.p.k. do wymogów Konwencji. Dotyczy to w szczególności możliwości ujawnienia przez banki lub inne instytucje finansowe stanu kont i ich zajęcia, również w ramach pomocy prawnej oraz działalności Głównego Inspektora Informacji Finansowej.

W świetle art. 105 ustawy prawo bankowe¹⁷ banki oraz inne instytucje finansowe mają obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę m.in. na żądanie: sądu lub prokuratora i to nie tylko w związku z toczącym się przeciwko posiadaczowi rachunku będącemu osobą fizyczną postępowaniem karnym lub karnym skarbowym, lecz również w związku z wykonaniem wniosku o udzielenie pomocy prawnej, pochodzącego od państwa obcego, które na mocy ratyfikowanej umowy międzynarodowej wiążącej Rzeczpospolitą Polską ma prawo występować o udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową. W świetle art. 106. 1. prawa bankowego instytucje finansowe są obowiązane przeciwdziałać wykorzystywaniu swojej działalności dla celów mających związek z przestępstwem prania pieniędzy lub w celu ukrycia działań przestępczych. W związku z tym bank jest w szczególności obowiązany do prowadzenia rejestru wpłat gotówkowych powyżej określonej kwoty oraz danych o osobach dokonujących wpłaty i na których rzecz wpłata została dokonana. Ustawa przewiduje ponadto, że pracownik banku, który wbrew swoim obowiązkom nie zawiadamia o okolicznościach wymienionych w art.

¹⁶ Sygnatura V KZP 47/83 oraz OSNKW 1984, z. 7-8, poz. 790, potwierdzając wcześniejsze stanowisko wyrażone w uchwale z dnia 22 XI 1973 (VI KZP 42/73 OSNKW 1974, z. 2, poz. 23).

¹⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe. Dz.U. 2002 Nr 72, poz. 665 tj.

106 ust. 1, ponosi odpowiedzialność porządkową, co nie wyłącza odpowiedzialności karnej, jeżeli czyn wypełnia znamiona przestępstwa.

Ustawą z 2002 r.¹⁸ została powołana instytucja Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, którego zadaniem jest m.in. przeciwdziałanie wykorzystywaniu systemów finansowych dla celów przestępczych co m.in. postuluje się w art. 58 Konwencji. Krąg podmiotów zobowiązanych do rejestracji transakcji oraz osób dokonujących transakcji określa art. 2 ust. 2 tejże ustawy. Pomimo iż lista tych osób jest długa nie uwzględnia wszystkich podmiotów. W szczególności wymaga uzupełnienia o prawników, księgowych, doradców podatkowych i kontrolerów.

Ustawa ta przewiduje obowiązek rejestracji (a tym samym identyfikacji klientów) przez instytucje przyjmujące wpłaty każdej wpłaty gotówkowej przekraczającej 15.000 euro) oraz przechowywania rejestru takich transakcji przez okres 5 lat (art. 8 i 9 ustawy), a także udostępniania dokumentów dotyczących takich transakcji na każde żądanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (art. 10), według przewidzianej procedury (art. 11-15), a ponadto wstrzymywania, na żądanie Inspektora, transakcji podejrzanych o związek z popełnieniem przestępstwa prania dochodów (art. 16).

Nie dopełnienie tych obowiązków jest obwarowane sankcją karną, której podmiotem może jednak być wyłącznie osoba fizyczna (art. 34-36 ustawy).

W świetle art. 33 ust. 5 tejże ustawy informacje związane z wprowadzaniem do systemu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł, a także z finansowaniem terroryzmu, mogą być udostępniane przez Generalnego Inspektora zagranicznym instytucjom, o których mowa w art. 4 pkt 7, na zasadzie wzajemności, w trybie określonym w dwustronnych porozumieniach zawartych przez Generalnego Inspektora.

Podsumowując należy stwierdzić, że polski stan prawny w zakresie orzekania przepadku dochodów z przestępstwa odpowiada w dużym stopniu wymogom

¹⁸ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu Dz.U. 2000 Nr 116, poz. 1216 ze zmianami.

Konwencji ONZ. Niemniej w kilku kwestiach należy rozważyć jego uszczegółowienie co z pewnością ułatwi stosowanie przepisów antykorupcyjnych w praktyce.

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości